

Kuressaaren Piispanlinnan portilta avautuu idyllinen kaupunkinäkymä.

Käsityömatkalla Saarenmaalla

9.9.2026 6.00

Viro on kaunis ja Saarenmaa on sen helmi, sanovat virolaiset itse. Saarenmaalla on kukkia silloinkin, kun lumi peittää maan. Saarelaiset nimittäin ompelevat niitä vaatteisiinsa ja kodintekstiileihin.

TEKSTI ja KUVAT: AIRI LAITAKARI

allinnan satamaan saapui iloinen ryhmä Viron käsityöstä kiinnostuneita suomalaisnaisia. Mukana oli käsityönopettajien ja ohjaajien lisäksi aktiivisia harrastajia ja muutama aloittelijakin. Koska kurssin opettajat olivat siviilissäkin Viron perinnekäsityön opettajia, tiesimme kaikkien hyötyvän näistä kolmesta päivästä.

Matkalla Saarenmaalle, ennen Virtsun satamaa poikkesimme lounaalle Lihulassa, historiallisessa Läänemaan pikku kaupungissa. Sinne rakennettiin puolustuslinnoitus jo 1200-luvulla. Valitettavasti rakennusmateriaali, paikallinen liuskekivi, oli niin heikkolaatuista, ettei se kestänyt aikaa, pakkastalvia ja vihollishyökkäyksiä. Rauniot kummulla kertovat Lihulan mahtiajasta. Vesijohto- ja viemäritöiden vuoksi katuja on avattu ja parin metrin syvyydestä on löydetty keskiaikaisia asuntoja. Valitettavasti tämän päivän kadut ja liikehuoneistot on rakennettu historiallisesti arvokkaan alueen päälle.

Virtsun satamasta on puolen tunnin lauttamatka Kuivastuun Muhun saarelle. Koguvan museokylän keskellä on entisaikainen kylänraitti. Kiviaidan päällä on veneitä kumollaan poismenoaan odottamassa. Koska vene on saattanut pelastaa perheen nälältä, sitä kunnioitetaan vielä vanhanakin eikä sitä saa pilkkoa polttopuiksi. Veneen saa hävittää vain polttamalla juhannuskokossa tai nostamalla sen kiviaidan päälle häviämään hiljalleen ajan saatossa tuulten ja myrskyjen kourissa. Museon kansallisten tekstiilien kokoelman äärellä huomiomme kiinnittyi kirjottuihin rekipeittoihin. Niitä käytettiin myös vuodepeittoina, oviverhoina ja pöytäliinoina. Juuri kyseistä kirjontataitoa oli tarkoituksemme oppia Saarenmaalla.

Virossa kukkakirjonta tunnetaan Muhun kirjontana. Käsityön historian mukaan se alkoi mantereelta Lihulasta ruusujen ompeluna ja laajentuessaan myöhemmin saarille aihepiiri rikastui kedon kukkasilla, perhosilla ja linnuilla. Merimiehet toivat aikoinaan rakkailleen mustapohjaisia villahuiveja, joihin oli painettu runsas ruusukoristelu. Kauniita huiveja riitti kenties vain yhdelle kylässä tai koko pitäjässä. Neuvokas virolaisnainen katsoi mallia, piirsi saippuan terävällä nurkalla mallin mustalle villakankaalle ja alkoi kirjoa, maalata langoilla. Yhdessä kukassa tai lehdessä on vähintään kolmea eri sävyä, jolloin syntyy hyvin elävä, jopa kolmiulotteinen vaikutelma. Tätä langoilla maalaamisen taitoa olimme tulleet oppimaan.

Merimiehet toivat
ikoinaan rakkailleen
mustapohjaisia villahuiveja,
joihin oli painettu
runsas ruusukoristelu

Saarenmaalla on muutamia vain sille tyypillisiä piirteitä. Muun muassa pylväskatajat, kiviaidat, saaren lampaat ja kotiolut, joka on jokaisella oman makuisensa, mutta aina vahvaa prosenttiensa puolesta. Kun vanha, kadonnut kiviaita palautetaan perinnemaisemaan, Euroopan Union tukee hanketta rahallisesti. Katajat ovat puoliksi rauhoitettuja, mikä tarkoittaa sitä, ettei niitä saa kaataa polttopuiksi. Mutta lusikoita katajasta saa vuolla itselle ja myyntiin.

Kuressaaren keskustassa sijaitsevan Hotelli Arensburgin vanha osa on kolmensadan vuoden takaa ja sitä on äskettäin laajennettu modernilla osalla, jossa on myös kylpyläpalveluja. Uusi osa sai muutama vuosi sitten erikoisimman arkkitehtonisen kohteen suunnittelupalkinnon. Hotellin kongressisalista tuli luokkahuoneemme pariksi päiväksi.
Opettajamme Kaie Keskyla ja Raili Kaupi kertoivat kirjonnan historiasta ja levittivät seinälle taulut, joista me aloittelijat näimme pistojen suunnat eri kuvioissa. Näimme myös suuritöisen peiton, jonka täti lahjoitti Railin valmistuessa opettajaksi muutama vuosi sitten.

Opettajat näyttivät kädestä pitäen, miten eri värisävyt lomittuvat pistoissa ja vaihtuvat toiseen väriin. Taitajien käsissä mustat tilkut puhkeavat kukkaan. Niistä syntyy neulatyynyjä, silmälasikoteloita ja koruja.
Pienellä kaupunkikierroksella näimme uusien kylpylöiden rykelmän, jossa käy vieraita Pohjoismaista. Uusien kylpylöiden luota näkyy veden yli historiallinen Piispanlinna, jonka vanhimmat osat ovat 1200-luvulta. Se restauroitini suurimmaksi osaksi jo neuvostoaikana. Linnanpihalla järjestetään vuosittain kesäkuussa oopperajuhlat.
Paluumatkalla poikkesimme vielä Lihulan käsityöpuodissa, jossa on edustava kokoelma kodeissa valmistettuja kirjontatöitä sekä puusta ja lasista valmistettuja matkamuistoja. Silmämme hakeutuivat heti kukkakirjottuihin sohvatyynyihin. Saimme paljon ideoita kirjonnan sovelluksiin. Joku ompeli kukat suoraan leninkinsä helmaan.

FAKTAT SAARENMAA
Asukkaita: Saarenmaa noin 35 500, Viro 1 350 000
Pinta-ala: Saarenmaa noin 3000 km², Viro noin 45 000 km²
Pääkaupunki: Kuressaare, Saarenmaan ainoa kaupunki, asukkaita noin 15 000, suosittuja kylpylöitä, joihin tehdään Suomesta sekä ryhmä- että omatoimimatkoja
Nähtävyyksiä: Piispanlinna, Kaalin meteoriittijärvi, Pankan törmä ja Anglan tuulimyllyt
Valuutta: euro

PLUSSAT
o hintataso
o edullisia käsitöitä ja tarvikkeita
o suomenkielen taito
o sijainti lähialueella

MIINUKSET
o lautat ruuhakutuvat sesonkina
o ajoittain tyly palvelu
o matkailupalveluja on vähän kaupungin ulkopuolella

Opettaja toi Muhun tossun aihion kirjantomalliksi.

Vanhassa tuulimyllyssä keskellä Kuressaaren kaupunkia sijaitsee suosittu perinneruokaravintola.

Ruiskukat ja viljan tähkät siirtyvät kankaalle kurssilaisten osaavissa käsissä.

Opettajat toivat tossuja, silmälasikoteloita ja neulatyynyjä näytteiksi Muhumaan kirjonnasta.